

Sygn. akt I C 1563/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 4 stycznia 2024 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący sędzia (del.) Marcin Polit

Protokolant sekretarz sądowy Dominika Głębocka

po rozpoznaniu w dniu 6 grudnia 2023 roku w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa M. Z. i T. Z.

przeciwko (...)S.A. w W.

o zapłatę i ustalenie, ewentualnie o zapłatę

I. zasądza od pozwanego (...)S.A. w W. na rzecz powódki M. Z.:

1. kwotę 43 811,97 zł (czterdzieści trzy tysiące osiemset jedenaście złotych i dziewięćdziesiąt siedem groszy) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie:

a) od kwoty 28 398,11 zł (dwadzieścia osiem tysięcy trzysta dziewięćdziesiąt osiem złotych i jedenaście groszy) od dnia 30 stycznia 2020 roku do dnia zapłaty,

b) od kwoty 15 413,86 zł (piętnaście tysięcy czterysta trzynaście złotych i osiemdziesiąt sześć groszy) od dnia 16 maja 2023 roku do dnia zapłaty;

2. kwotę 25 585,68 CHF (dwadzieścia pięć tysięcy pięćset osiemdziesiąt pięć franków szwajcarskich i sześćdziesiąt osiem centymów) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie:

a) od kwoty 9 829,32 CHF (dziewięć tysięcy osiemset dwadzieścia dziewięć franków szwajcarskich i trzydzieści dwa centymy) od dnia 30 stycznia 2020 roku do dnia zapłaty,

b) od kwoty 15 756,36 CHF (piętnaście tysięcy siedemset pięćdziesiąt sześć franków szwajcarskich i trzydzieści sześć centymów) od dnia 16 maja 2023 roku do dnia zapłaty;

II. zasądza od pozwanego (...)S.A. w W. na rzecz powoda T. Z.:

3. kwotę 43 811,96 zł (czterdzieści trzy tysiące osiemset jedenaście złotych i dziewięćdziesiąt sześć groszy) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie:

c) od kwoty 28 398,10 zł (dwadzieścia osiem tysięcy trzysta dziewięćdziesiąt osiem złotych i dziesięć groszy) od dnia 30 stycznia 2020 roku do dnia zapłaty,

d) od kwoty 15 413,86 zł (piętnaście tysięcy czterysta trzynaście złotych i osiemdziesiąt sześć groszy) od dnia 16 maja 2023 roku do dnia zapłaty;

4. kwotę 9 829,31 CHF (dziewięć tysięcy osiemset dwadzieścia dziewięć franków szwajcarskich i trzydzieści jeden centymów) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 30 stycznia 2020 roku do dnia zapłaty;

III. ustala, że umowa o kredyt hipoteczny nr (...), zawarta w dniu 13 marca 2007 roku między pozwanym (...)S.A. w W. a powodami M. Z. i T. Z. jest w całości nieważna;

IV. w pozostałej części oddala powództwo główne;

V. zasądza od pozwanego (...)S.A. w W. na rzecz pozwanych M. Z. i T. Z. kwotę 8 494 (osiem tysięcy czterysta dziewięćdziesiąt cztery) złote tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 5 400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego – z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty;

VI. nakazuje pobranie od pozwanego Banku (...) S.A. w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie kwoty 2 471,65 zł (dwa tysiące czterysta siedemdziesiąt jeden złotych i sześćdziesiąt pięć groszy) tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

Sygn. akt I C 1563/19

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 3 grudnia 2019 roku (data prezentaty – k. 3), skierowanym przeciwko (...)S.A. z siedzibą w W. powodowie M. Z. i T. Z., „w związku z nieważnością umowy o kredyt hipoteczny nr (...) z dnia 13 marca 2007 roku”, wnieśli o zasądzenie od pozwanego na ich rzecz łącznie:

- kwoty 56 796,21 zł (tytułem sumy rat kapitałowo-odsetkowych uiszczonych przez powodów w okresie od grudnia 2009 roku do grudnia 2013 roku) oraz kwoty 22 150,75 CHF (stanowiącej sumę rat kapitałowo-odsetkowych uiszczanych w okresie od stycznia 2014 roku do października 2019 roku) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty,
- ewentualnie, w przypadku uznania przez Sąd, że umowa jest ważna – kwoty 17 972,68 zł oraz kwoty 8 526,71 CHF (pobraných tytułem nadpłat rat kapitałowo-odsetkowych w okresie od grudnia 2009 roku do października 2019 roku) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Ponadto wnieśli o zasądzenie od pozwanego łącznie na ich rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Z uzasadnienia pozwu wynikało, że w dniu 13 marca 2007 roku strony zawarły umowę o kredyt hipoteczny nr (...), indeksowanego kursem waluty obcej – franka szwajcarskiego. Zdaniem strony powodowej abuzywność klauzul umożliwiających indeksację skutkowałą nieważnością całej umowy, a zatem żądanie pozwu dotyczyło zwrotu wszystkich świadczeń wpłaconych na jej podstawie (pозew – kk. 3-33).

W odpowiedzi na pozew wniesionej w dniu 29 stycznia 2020 roku (data stempla pocztowego – k. 343) pozwany Bank (...) S.A. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od strony powodowej na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych (odpowiedź na pozew – k. 82-197).

W piśmie datowanym na dzień 27 lipca 2020 roku, a wniesionym do tut. Sądu w dniu 29 lipca 2020 roku (data prezentaty – k. 397) strona powodowa zmodyfikowała (rozszerzyła) powództwo w ten sposób, że obok roszczenia głównego dochodzonego w pozwie, wniosła o ustalenie, że przedmiotowa umowa o kredyt hipoteczny nr (...) z dnia 13 marca 2007 roku jest w całości nieważna (pismo z 29.07.2020 – k. 397).

Oświadczeniem datowanym na dzień 20 czerwca 2022 roku, a nadanym w placówce pocztowej w dniu 24 lutego 2023 roku, powodowie oświadczyli, że zostali poinformowani przez swojego pełnomocnika o tym, że przedmiotowa umowa może być nieważna oraz że może zawierać klauzule niedozwolone (oświadczenie wraz z kopertą – kk., 517-518).

W piśmie z dnia 28 marca 2023 roku (koperta – k. 537) strona powodowa zmodyfikowała powództwo w ten sposób że:

1. w ramach roszczenia głównego o zapłatę wskazanego w pkt I petitum pozwu, wniosła o zasądzenie na rzecz każdego z powodów po 1/2 kwot 56 796,21 PLN oraz 19 658,63 CHF tj. na rzecz powódki M. Z. kwot 28 398,11 PLN oraz 9 829,32 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz na rzecz powoda T. Z. kwot 28 398,10 PLN oraz 9 829,31 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, przy czym kwoty 56 796,21 PLN oraz 19 658,63 CHF stanowią sumę rat kapitałowo odsetkowych uiszczonych przez powodów w okresie od grudnia 2009 r do lutego 2019 r. włącznie tj. w okresie w którym powodowie pozostawali w ustroju wspólności majątkowej;

2. w ramach roszczenia głównego o zapłatę wskazanego w pkt. I petitum pozwu wniosła o zasądzenie na rzecz powódki M. Z. kwoty 2 856,01 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, przy czym kwota 2 856,01 CHF stanowi sumę rat kapitałowo odsetkowych uiszczonych osobiście przez powódkę w okresie od marca 2019 r. do października 2019 r. tj. w okresie w którym powodowie pozostawali w ustroju rozdzielności majątkowej.

Ewentualnie (żądanie ewentualne), na wypadek, gdyby Sąd uznał, że Umowa jest ważna:

3. w ramach roszczenia ewentualnego wskazanego w pkt II petitum pozwu wniosła o zasądzenie na rzecz każdego z powodów po 1/2 kwot 17 972,68 PLN oraz 7 536,20 CHF tj. na rzecz powódki M. Z. kwot 8 986,34 PLN oraz 3 768,10 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz na rzecz powoda T. Z. kwot 8 986,34 PLN oraz 3 768,10 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty – przy czym kwoty 17 972,68 PLN oraz 7 536,20 CHF zostały pobrane od powodów tytułem nadpłat rat kapitałowo-odsetkowych w okresie od grudnia 2009 r do lutego 2019 r. włącznie tj. w okresie w którym powodowie pozostawali w ustroju wspólności majątkowej;

4. w ramach roszczenia ewentualnego wskazanego w pkt. II petitum pozwu wniosła o zasądzenie na rzecz powódki M. Z. kwoty 990,51 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty – przy czym kwota 990,51 CHF została pobrana od powódki tytułem nadpłat rat kapitałowo -odsetkowych w okresie od marca 2019 r. do października 2019 r. tj. w okresie w którym powodowie pozostawali w ustroju rozdzielności majątkowej.

Ponadto:

5. rozszerzyła powództwo w zakresie roszczenia głównego i wniosła ponad kwoty wskazane w pkt I i II petitum niniejszego pisma dochodzone w związku z nieważnością Umowy z 13 marca 2007 roku – o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów po 1/2 dalszej kwoty 30 827,72 PLN tj. na rzecz powódki M. Z. kwotę 15 413,86 PLN wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia niniejszego pisma do dnia zapłaty oraz na rzecz powoda T. Z. kwotę 15 413,86 PLN wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia niniejszego pisma do dnia zapłaty – przy czym kwota 30 827,72 PLN stanowi sumę rat kapitałowo odsetkowych uiszczonych przez powodów w okresie od kwietnia 2007 r do listopada 2009 r, włącznie tj. w okresie w którym powodowie pozostawali w ustroju wspólności majątkowej;

6. rozszerzyła powództwo w zakresie roszczenia głównego i wniosła ponad kwoty wskazane w pkt I i II petitum niniejszego pisma dochodzone w związku z nieważnością Umowy z 13 marca 2007 roku – o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki M. Z. kwoty 12 900,35 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia niniejszego pisma do dnia zapłaty, przy czym kwota 12 900,35 CHF stanowi sumę rat kapitałowo odsetkowych

uiszczonych przez powódkę w okresie od listopada 2019 r do marca 2023 r. włącznie tj. w okresie w którym powodowie pozostawali w ustroju rozdzielności majątkowej (pismo z 28.03.2023 – kk. 523-526).

Pismem z dnia 15 maja 2023 roku pozwany podtrzymał dotychczasowe stanowisko w sprawie i wniósł o oddalenie powództwa również w zmodyfikowanym zakresie. Wskazał, że kwestionuje roszczenie co do zasady, jak i co do wysokości, podnosząc, że nie można stwierdzić abuzywności kwestionowanych przez powodów klauzul i twierdzenie o nieważności umowy nie znajduje oparcia w prawie, gdyż powodowie wiedzieli, że umowa wiąże się z ryzykiem kursowym i się na nie godzili. Jednocześnie jednak pozwany nie kwestionuje wysokości spłat rat kapitałowo-odsetkowych wynikających z zaświadczeń i dokumentów pochodzących od Banku. Nadto podniósł zarzut przedawnienia roszczenia (pismo – kk. 547-556).

Sąd ustalił, co następuje:

Na skutek złożenia wniosku kredytowego nr (...), a następnie stwierdzenia zdolności kredytowej oraz wydania pozytywnej decyzji w przedmiocie wniosku, w dniu 13 marca 2007 roku M. Z. i T. Z. zawarli z (...) S.A. z siedzibą w W. (zwanym dalej „Bankiem”) Umowę o kredyt hipoteczny nr (...) (dalej: Umowa). Umowa została zawarta na warunkach przedstawionych przez Bank oraz zgodnie z jego wzorem. Przed zawarciem Umowy Bank nie przedstawił powodowi Umowy ani Regulaminu. Przedmiotem Umowy, zgodnie z jej literalnym brzmieniem, był kredyt w kwocie 230 000,00 PLN, a walutą jego waloryzacji CHF. Zgodnie z treścią zaświadczenia wydanego przez Bank w dniu 29 października 2019 r. kredyt został udzielony w następujących transzach: w dniu 16 marca 2007 roku w kwocie 84 545,15 CHF oraz w dniu 14 maja 2008 roku w kwocie 14 763,78 CHF. Celem kredytu był zakup domu w budowie od dewelopera. Przedmiotem kredytowania była nieruchomość położona w M. przy ul. (...), stanowiąca działki o nr ew. (...)o pow. 309 m⁽²⁾, zabudowana domem mieszkalnym o pow. 138,60 m⁽²⁾ Spłata kredytu miała nastąpić w 360 ratach. Prowizja tytułem ubezpieczenia kredytu w (...) Sa wyniosła 0,20% (378,24 zł). Marża banku wyniosła 1,15%. Kredyt był oprocentowany oprocentowaniem zmiennym LIBOR 3M, które na dzień wydania decyzji kredytowej wyniosło 4,29%.

Jak stanowi §2 ust. 2 Umowy: „Kredyt jest indeksowany do CHF, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w (...) w dniu uruchomienia kredytu lub transzy. Po uruchomieniu kredytu lub pierwszej transzy kredytu wypłacanego w transzach Bank wysła do Kredytobiorcy pismo, informujące o wysokości pierwszej raty kredytu, kwocie kredytu w CHF oraz jego równowartości w PLN zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w (...) w dniu uruchomienia kredytu/ transzy, przy czym zmiany kursów walut w trakcie okresu kredytowania mają wpływ na wysokość kwoty zaciągniętego kredytu oraz raty kapitałowo odsetkowej.”

§4 ust. 4 Umowy stanowił: „Zamiana waluty kredytu ma wpływ na wysokość kwoty kredytu oraz wysokość rat kapitałowo-odsetkowych i dokonywana jest w oparciu o następujące zasady:

- 1) w przypadku zmiany waluty z PLN na walutę obcą stosowany jest kurs kupna dewiz z dnia złożenia wniosku o przewalutowanie na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych,
- 2) w przypadku zmiany waluty z waluty obcej na PLN stosowany jest kurs sprzedaży dewiz z dnia złożenia wniosku o przewalutowanie na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych,
- 3) w przypadku zmiany waluty obcej na inną walutę obcą saldo kredytu oblicza się na podstawie obowiązujących w Banku w dniu złożenia wniosku o przewalutowanie kursów walut dewiz, gdzie:

x - saldo kredytu w nowej walucie (kwota kapitału pozostała do spłaty w dniu podjęcia przez Bank decyzji o przewalutowaniu)

y - saldo kredytu w dotychczasowej walucie (z dnia decyzji Banku o przewalutowaniu) a - kurs sprzedaży dotychczasowej waluty kredytu,

b - kurs kupna nowej waluty kredytu, według wzoru: $x=y*(a/b)$ ”;

§7 ust. 1 Umowy: „Kredytobiorca zobowiązuje się spłacić kwotę kredytu w CHF ustaloną zgodnie z §2 w złotych polskich, z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty kredytu, zgodnie z Tabelą Kursów Walut Obcych Banku Millennium SA”.

§7 ust. 3 stanowił że spłata kredytu następować miała poprzez bezpośrednie potrącanie przez Bank należnych mu kwot ze wskazanego rachunku kredytobiorcy.

§9 Umowy regulował sposoby zabezpieczenia spłaty kredytu wraz z odsetkami i innymi kosztami, Kredytobiorca, którymi była hipoteka kaucyjna ustanowiona na nieruchomości stanowiącej przedmiot kredytowania oraz cesje na Bank praw z określonych polis ubezpieczeniowych (wniosek kredytowy – kk. 323-235; ocena zdolności kredytowej – k. 236; symulacja – k. 237, decyzja – k. 238-242; umowa kredytu – kk. 44-47).

Integralną część umowy stanowił Regulamin kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej w (...) S.A. Regulamin ten, w brzmieniu obowiązującym w dniu podpisania umowy (albowiem później uległ aktualizacji), zawierał m.in. następujące zapisy:

- §2 pkt 19: „kredyt w walucie obcej - kredyt udzielony w PLN, indeksowany kursem waluty obcej wg Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku.”;
- §3 ust. 2: „Kredyt może być indeksowany kursem waluty obcej na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych.”;
- §5 ust. 16: „W przypadku kredytu w walucie obcej:
 1. Wnioskodawca we wniosku o udzielenie kredytu określa kwotę kredytu w PLN z zaznaczeniem waluty wnioskowanego kredytu,
 2. Kredyt jest kredytem indeksowanym do walut wymienialnych i jest udzielany w złotych polskich. W umowie kredytowej kwota kredytu jest określona w PLN,
 3. Uruchomienie środków z kredytu następuje w sposób określony w dyspozycji uruchomienia kredytu, po akceptacji przez Bank”.
 - §7 ust. 5: „W przypadku kredytu w walucie obcej prowizja od udzielonego kredytu ustalana jest od kwoty kredytu, przeliczonej na PLN według kursu kupna dewiz z dnia sporządzenia umowy kredytu, na podstawie Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku”.
 - §7 ust. 9: „Opłata dotycząca refinansowania kosztów ubezpieczenia kredytu do czasu ustanowienia hipoteki określona jest w cenniku obowiązującym w dniu zawarcia umowy kredytu. W przypadku kredytu w walucie obcej dla celów wyliczenia składki przyjmowana jest kwota udzielonego kredytu wyrażona w PLN wyliczona według wartości kursów waluty obcej według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku:
 1. w pierwszym dniu roboczym miesiąca, w którym zawarta została umowa kredytu - w przypadku nowych kredytów;
 2. w ostatnim dniu roboczym miesiąca ochrony ubezpieczeniowej - w przypadku przedłużenia ochrony na okres kolejnych 12 miesięcy, zgodnie ze wzorem: Podstawa wyliczenia składki = kwota kredytu w PLN/kurs kupna dewiz * kurs sprzedaży dewiz.”.
- §8 ust. 3: „W przypadku kredytu w walucie obcej kwota raty spłaty obliczona jest według kursu sprzedaży dewiz, obowiązującego w Banku na podstawie obowiązującej; w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych z dnia spłaty.”;

- §9 ust. 4: „W przypadku kredytu w walucie obcej, Bank w następnym dniu po upływie terminu wymagalności kredytu, dokonuje przewalutowania całego wymagalnego zadłużenia na PLN, z zastosowaniem aktualnego kursu sprzedaży dewiz, określonego przez Bank w Tabeli Kursów Walut Obcych. Od wymagalnego kapitału, wyrażonego w PLN Bank nalicza dalsze odsetki w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych.”;
- §10 ust. 4: „W przypadku kredytu w walucie obcej kwota wcześniejszej spłaty jest obliczana według kursu sprzedaży dewiz na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych z dnia realizacji, wskazanego przez Kredytobiorcę w dyspozycji o dokonanie wcześniejszej spłaty/”;
- §10 ust. 5: „W przypadku kredytu w walucie obcej prowizja za wcześniejszą spłatę ustalana jest od kwoty wcześniejszej spłaty, przeliczonej według kursu sprzedaży dewiz na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych z dnia realizacji wcześniejszej spłaty.”;
- §11 ust. 4: „Przewalutowanie następuje według kursów, z zastrzeżeniem ust. 5:

1. kupna dewiz z dnia złożenia wniosku o przewalutowanie na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych w przypadku zmiany waluty z PLN na walutę obcą,

2. sprzedaży dewiz z dnia złożenia wniosku o przewalutowanie na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych w przypadku zmiany waluty z waluty obcej na PLN" (regulamin – kk. 209-218; zaktualizowany regulamin – kk. 219-227).

Kwota kredytu została wypłacona – w zakresie kwoty 200 000 zł, zgodnie z dyspozycją zatwierdzoną w dniu 15 marca 2007 roku, zaś w zakresie kwoty 30 000 zł, zgodnie z dyspozycją zatwierdzoną w dniu 14 maja 2008 roku (dyspozycja z 15.03.2007 – k. 259; dyspozycja z 14.05.2008 – k. 260).

W dniu 14 listopada 2013 roku sporządzony został Aneks nr 1/2013 do umowy z dnia 13 marca 2007 roku, na mocy którego m.in. zmieniono §7 ust. 1 Umowy który otrzymał następujące brzmienie: „Kredytobiorca zobowiązuje się spłacić kwotę kredytu w walucie, do której kredyt jest indeksowany lub denominowany. W przypadku przedterminowej całkowitej lub częściowej spłaty kredytu, spłata nastąpi w walucie, do której kredyt jest indeksowany lub denominowany”(aneks – kk. 207-208).

Aktem notarialnym rep. (...) nr (...) z dnia 18 lutego 2019 roku M. Z. i T. Z. zawarli umowę majątkową małżeńską, zgodnie z którą ustanowili rozdzielność majątkową (umowa – kk. 528-529).

Pismem z dnia 29 października 2019 roku M. Z. i T. Z. złożyli reklamację do pozwanego Banku. W przedmiotowej reklamacji zakwestionowano m.in. stosowanie przez Bank niedozwolonych klauzul umownych oraz jednostronne ustalanie kursu waluty w stosowanych przez pozwanego przeliczeniach. Wskazano także na nieuprawnione podwyższenie marży kredytu tytułem ponoszenia kosztów ubezpieczenia pomostowego. Jednocześnie podniesiono, iż Umowa zawarta z Bankiem jest nieważna oraz wezwano Bank do zwrotu całej kwoty stanowiącej sumę wpłaconych rat kapitałowo – odsetkowych (reklamacja – kk. 48-52).

Pozwany Bank wydał zaświadczenie z dnia 29 października 2019 roku, dotyczące wypłaty kredytu, historii spłat kredytu, jak również historii zastosowanego oprocentowania i danych dotyczących wysokości poszczególnych transz kredytu (zaświadczenie wraz z załącznikami – kk. 55-61).

W odpowiedzi na reklamację powoda, pismem z dnia 18 listopada 2019 r. Bank poinformował, iż nie widzi podstaw uznania jego argumentacji wskazując m.in., że zdaniem Banku, w Umowie wskazano kwotę kredytu i inne postanawiania przedmiotowo istotne warunkujące zawarcie umowy kredytu. Ponadto Bank wskazał, że w rejestrze klauzul niedozwolonych znajdują się klauzule wpisane przeciwko pozwanemu Bankowi dotyczące przeliczania kwot z umowy kredytu do CHF, niemniej jednak zostały wpisane w związku z kontrolą abstrakcyjną wzorca i nie powoduje to automatycznego wyeliminowania ich z umowy kredytu. Bank wskazał, że wiele argumentów przemawia za

też, iż kredyt indeksowany nie zawiera w sobie klauzuli waloryzacyjnej, lecz stanowi rodzaj umowy kredytowej wypracowanej w oparciu o zasadę swobody umów i jest usankcjonowany przez prawodawcę w drodze ustawy. W piśmie tym Bank stwierdził również, że podstawą zawarcia Umowy był, niezależnie od przepisów ustawy prawo bankowe, również art. 353¹ k.c. (pismo z 18.11.2019 – kk. 53-54).

Kredyt był faktycznie spłacany przez powodów w złotych polskich (do 16 grudnia 2013 roku) w łącznej kwocie 87 623,93 zł, a następnie – na skutek podpisania ww. aneksu nr 1/2013 z dnia 14 listopada 2013 roku – we frankach szwajcarskich, w łącznej kwocie 22 151,05 CHF, obejmującej okres od dnia 16 stycznia 2014 roku do dnia 16 października 2019 roku. Te dwie kwoty składają się na łączną kwotę 171 555,58 zł tytułem wpłat rzeczywistych od powodów po przeliczeniu CHF wg kursu średniego NBP. Do momentu zawarcia umowy majątkowej małżeńskiej z dnia 18 lutego 2019 roku kredyt był spłacany przez powodów w częściach równych, zaś od dnia jej zawarcia to wyłącznie M. Z. spłacała kredyt z jej majątku osobistego. Oznacza to, że w zakresie roszczenia dochodzonego w walucie złotych polskich w ww. kwocie 87 623,93 zł, powodowie dochodzą zapłaty w kwotach 43 811,97 zł na rzecz M. Z. oraz 43 811,96 zł na rzecz T. Z. (jako kwoty równe, z różnicą w wymiarze 1 grosza). Z kolei w zakresie roszczenia dochodzonego w walucie franków szwajcarskich, uwzględniając spłaty rat kredytu ponoszone również po 16 października 2019 roku do dnia 16 marca 2023 roku, powodowie dochodzą łącznej kwoty 35 414,99 CHF, przy czym T. Z. dochodzi kwoty 9 829,31 CHF, zaś M. Z. – kwoty 25 585,68 CHF (zaświadczenie wraz z załącznikami – kk. 55-61; zestawienie transakcji – kk. 243-249; opinia biegłego – kk. 432-436; zaświadczenia z systemu Banku o wysokości odsetek – kk. 530-534).

M. Z. i T. Z. nie prowadzili i nie prowadzą działalności gospodarczej. W momencie zawierania przedmiotowej umowy nie posiadali zdolności kredytowej, by uzyskać kredyt w jakimkolwiek banku w złotych polskich. Przez pracowników pozwanego Banku byli oni zapewniani o stabilności waluty franka szwajcarskiego oraz o bezpieczeństwie kredytu (poprzez przedstawiane symulacje), jednocześnie nie mieli wiedzy, w jaki sposób ustalane są kursy CHF w ramach tabeli bankowych, na podstawie których ustalano wysokość rat kredytu. Sporną umowę podpisano bezpośrednio w budynku oddziału Banku. Umowa nie była negocjowana, nie było możliwości zmiany jej warunków (zeznania powódki M. Z. – kk. 541-542v.).

Powyższe ustalenia faktyczne poczyniono na podstawie powołanych wyżej dowodów. Autentyczność dokumentów, złożonych do akt sprawy, nie była kwestionowana. Zeznania powódki Sąd uznał w całości za wiarygodne, nie znajdując powodów, dla których można byłoby zakwestionować ich prawdziwość. Dowód z przesłuchania wnioskowanych przez strony świadków należało uznać jako nieprzydatny w kontekście rozpoznania sprawy, albowiem przedmiotem badania w niniejszej sprawie jest przede wszystkim umowa kredytu zawarta przez strony, zaś sama sprawa dotyczy materii już w znacznym stopniu ugruntowanej w orzecznictwie pod względem prawnym i ew. zeznania świadków w tym świetle są niewiele wnoszące. Sąd pominął natomiast dowód z opinii biegłego w zakresie okoliczności, na które został on dopuszczony przez Sąd w składzie poprzednio rozpoznającym sprawę, uznając, że miały on znaczenie jedynie w razie uznania głównego żądania pozwu za niezasadne, służąc do weryfikacji prawidłowości obliczeń, na których opiera się żądanie ewentualne. Sąd oparł się na ustaleniach biegłego jedynie posiłkowo, celem potwierdzenia prawidłowości wyliczeń dotyczących spłaconych rat kredytu, albowiem to stanowiło podstawę dochodzonych przez powodów roszczeń pieniężnych. Należy też zauważyć, że prawidłowości samych wyliczeń odnośnie wysokości spłat rat kapitałowo-odsetkowych wynikających z zaświadczeń i dokumentów pochodzących od Banku nie kwestionował sam pozwany. Kwestionował on natomiast podstawę prawną żądania powództwa odnoszącą się do abuzywności zawartych w umowie klauzul waloryzacyjnych, a co za tym idzie nieważnością umowy.

Sąd zważył, co następuje.

Powództwo jest w przeważającej części zasadne. W ocenie Sądu wnioski takie płyną ze stwierdzenia, iż po eliminacji z treści umowy klauzul abuzywnych, określających sposób wyliczenia kwoty zobowiązania strony powodowej w momencie uruchomienia kredytu oraz wysokość poszczególnych rat utrzymanie mocy obowiązującej umowy staje się niemożliwe, traci ona bowiem postanowienia istotne dla jej bytu. Przed przystąpieniem do dalszych rozważań należy zastrzec, że w uzasadnieniu wyroku powinnością Sądu jest wyjaśnienie toku rozumowania, który doprowadził do

wydania orzeczenia określonej treści, nie zaś odnoszenie się do wszystkich argumentów podnoszonych przez strony w toku postępowania.

W pierwszej kolejności należy przypomnieć elementy umowy kredytu, określone przez przepisy obowiązujące w dacie zawarcia spornej umowy. Mianowicie zgodnie z ówczesnym brzmieniem art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku – Prawo bankowe (tekst jednolity: Dz. U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 ze zm.) „przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu”. Zasadniczym elementem umowy było zatem określenie kwoty kredytu, która – o ile została wykorzystana – miała zostać zwrócona wraz z odsetkami i prowizją. W myśl art. 69 ust. 2 określenie kwoty kredytu i wysokości prowizji winno być nastąpić w umowie.

W myśl art. 385¹§1 k.c. postanowienia umowy zawartej w konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Nie dotyczy to jednak postanowień określających główne świadczenia stron, jeżeli zostały one sformułowane w sposób jednoznaczny. Z unormowania tego wynika, że przesłankami uzasadniającymi uznanie klauzuli umownej za abuzywną są: (1) zawarcie umowy z konsumentem, (2) brak indywidualnego uzgodnienia umowy, (3) ukształtowanie praw i obowiązków konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, (4) rażące naruszenie interesów konsumenta oraz (5) stwierdzenie, że sporne postanowienie, sformułowane w sposób jednoznaczny, nie określa głównego świadczenia stron. W ocenie Sądu w odniesieniu do klauzul pozwalających na waloryzację kwoty udzielonego powodowi kredytu kursem franka szwajcarskiego wszystkie te przesłanki zostały spełnione.

Umowa została zawarta przez bank z osobami fizycznymi i dotyczyła udzielenia kredytu na zakup domu w budowie od dewelopera, przeznaczonego na cele niezwiązane z prowadzeniem działalności gospodarczej. Świadczy to o tym, że powodowie spełniają definicję konsumenta z art. 22¹ k.c. Klauzule pozwalające na waloryzację kwoty zobowiązań strony powodowej kursem franka szwajcarskiego pochodziły ze wzoru umowy zaproponowanego powodowi przez jego kontrahenta i nie były negocjowane, należy zatem uznać – również z uwagi na treść art. 385¹§3 k.c. – że nie zostały uzgodnione indywidualnie. Z uwagi na to, że pozwalały wyłącznie kontrahentowi konsumenta na określenie wysokości kursu waluty obcej bez wskazania żadnych obiektywnych kryteriów, według jakich miałyby to następować, należy uznać, że ukształtowały jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Co więcej, przewidują one dodatkowe wynagrodzenie dla banku w postaci różnicy wynikającej z ustalenia wysokości każdej raty w złotych według kursu sprzedaży waluty (a więc wyższego) oraz ustalenia wypłaconej kwoty kredytu we frankach szwajcarskich według kursu kupna waluty (a więc niższego). W żadnym miejscu umowy nie wskazano, że takie dodatkowe wynagrodzenie przysługuje bankowi, w istocie ukrywając je przed konsumentem.

Sąd Najwyższy w Uchwale z dnia 28 kwietnia 2022 roku

(sygn. III CZP 40/22, Legalis) stwierdził, że „sprzeczne z naturą stosunku prawnego kredytu indeksowanego do waluty obcej są postanowienia, w których kredytodawca jest upoważniony do jednostronnego oznaczenia kursu waluty właściwej do wyliczenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy oraz ustalenia wysokości rat kredytu, jeżeli z treści stosunku prawnego nie wynikają obiektywne i weryfikowalne kryteria oznaczenia tego kursu. Postanowienia takie, jeśli spełniają kryteria uznania ich za niedozwolone postanowienia umowne, nie są nieważne, lecz nie wiążą konsumenta w rozumieniu art. 385¹ k.c.”

Klauzule te określają wprawdzie główne świadczenie stron (zob. wyrok Sądu Najwyższego w sprawie II CSKP 285/22), ale nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, nie można bowiem na ich podstawie określić ani wysokości zobowiązania, ani nawet w przybliżeniu oszacować finansowych konsekwencji kredytu dla konsumenta. Uznanie spornych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje upadkiem całej umowy, zgodnie z wolą pouczonego w tym zakresie konsumenta. Jak wskazano w powołanym już wyroku Sądu Najwyższego wydanym w sprawie II CSKP 285/22 wyeliminowanie „ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego do waluty

obecnej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR, jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, że należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu. Trafnie uznano w tych orzeczeniach, że ukształtowanie umowy kredytu złotowego oprocentowanego według stawki LIBOR jest sprzeczne z naturą stosunku prawnego łączącego strony. Po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (bezskutecznością)”. Sąd w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę podziela ten pogląd. Powyższe ustalenia stanowiącą więc drugą podstawę nakazującą uwzględnienie powództwa.

Nie jest możliwe uzupełnienie umowy przez zastosowanie w miejsce wyeliminowanych klauzul umownych przepisów o charakterze dyspozytywnym, z jednej strony dlatego, że unormowania takie nie istniały w dacie zawarcia umowy, z drugiej zaś z tego powodu, iż na takim stanowisku stoi orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości. Przyjmując, że niedozwolone postanowienia umowne nie wiążą konsumenta już od dnia zawarcia umowy i od tej daty jest ona nieważna, nie można zastąpić kursu waluty ustalanego przez pozwany bank kursem ustalonym przez Narodowy Bank Polski. Zgodnie z brzmieniem art. 24 ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku o Narodowym Banku Polskim (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r., poz. 2027 ze zm.) NBP ogłasza wprawdzie bieżące kursy walut obcych, ale w dacie zawarcia umowy brak było w systemie prawnym przepisu pozwalającego zastosować ten kurs w sytuacji, w której postanowienie umowne albo w ogóle nie określało kursu waluty obcej, albo określając go było nieważne. Poza tym sposób określenia tego kursu nie został unormowany przez akt prawa powszechnie obowiązującego, wymieniony w art. 87 ust. 1 Konstytucji RP, a przez akt prawa wewnętrznego – uchwałę nr 51/2002 Zarządu Narodowego Banku Polskiego z dnia 23 września 2002 roku w sprawie sposobu wyliczania i ogłaszania bieżących kursów walut obcych (tekst jednolity: Dziennik Urzędowy Narodowego Banku Polskiego z 2015 r., poz. 11). Niezależnie od tego w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 26 marca 2019 roku w połączonych sprawach C-70/17 i C-179/17 ((...)wskazano, że „zgodnie z orzecznictwem Trybunału w przypadku stwierdzenia przez sąd krajowy nieważności nieuczciwego warunku zawartego w umowie zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w taki sposób, że niezgodny z tym przepisem jest przepis prawa krajowego dający sądowi krajowemu możliwość uzupełnienia tej umowy poprzez zmianę treści owego warunku (...)”. W ocenie Sądu pogląd ten można zastosować również w wypadku nieważności części postanowień umowy i musi on skutkować uznaniem za nieważne całości postanowień dotyczących waloryzacji kredytu.

Zdaniem Sądu strona powodowa bez wątpienia ma interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c., wymagany do skutecznego domagania się ustalenia nieważności umowy. Jak była już o tym mowa, umowę tę zawarto na okres trzydziestu lat i miała ona obowiązywać, a kredyt być spłacanym, do roku 2037. W orzecznictwie wskazano, że powództwo o ustalenie powinno być ostatecznym i jedynym środkiem, z jakiego może skorzystać strona powodowa i w ocenie Sądu tak właśnie jest w niniejszej sprawie. Uzyskanie orzeczenia ustalającego nieważność umowy zwalnia strony z obowiązku dalszego wykonywania jej przez kilkadziesiąt lat. Skutku tego nie osiągnęłoby powództwo o zapłatę przez bank świadczeń spełnionych dotychczas w oparciu o umowę, ustalenie jej nieważności zostałoby bowiem dokonane tylko jako przesłanka orzeczenia i nie obejmowałaby go powaga rzeczy osądzonej – umowa nadal musiałaby być wykonywana, zaś kolejne powstałe przy tym spory mogłyby być rozstrzygane odmiennie. Z tych samych powodów skutku nie osiągnęłoby powództwo o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, które – poza uzyskaniem wykreślenia zabezpieczającej kredyt hipoteki – również nie zawierałoby w sentencji wyroku orzeczenia o nieważności umowy. Należy natomiast dodać, że wyrok ustalający nieważność umowy, zabezpieczonej hipoteką, pozwala stronie powodowej na wystąpienie o jej wykreślenie (zob. postanowienie Sądu Najwyższego w sprawie II C 665/10 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie w sprawie V ACa 723/21).

Mając na uwadze przedstawione wyżej okoliczności i na podstawie powołanych przepisów powództwo o ustalenie należało uwzględnić i dlatego orzeczono, jak w punkcie III sentencji wyroku.

Uznając sporną umowę za nieważną należało stwierdzić, że pozwany na podstawie art. 405 k.c. w związku z art. 410§1 k.c. i art. 410§2 k.c. ma obowiązek dokonania na rzecz strony powodowej zwrotu wszelkich świadczeń, które zostały spełnione na jej podstawie. Jak wskazano wyżej, aktem notarialnym rep. (...) nr (...) z dnia 18 lutego 2019

roku M. Z. i T. Z. zawarli umowę majątkową małżeńską, zgodnie z którą ustanowili oni rozdzielną majątkową (kk. 528-529). W konsekwencji kwoty tytułem świadczenia nienależnego nie są zasądzone na rzecz powodów łącznie, ale w częściach równych, w tym zakresie w którym powodowie dokonywali spłat rat kredytu z majątku wspólnego. Niekwestionowanym było to, że już po zawarciu umowy ustanawiającej rozdzielną majątkową jedynie powódka dokonywała spłat, a zatem w tym zakresie należności dochodzone pozwem należą się wyłącznie na jej rzecz. Dochodzone kwoty opisane w piśmie z dnia 28 marca 2023 roku wynikają z ww. zaświadczeń dołączonych do akt sprawy i nie były kwestionowane przez pozwanego, a zatem należało zasądzić żądane kwoty roszczenia głównego zgodnie z żądaniem. Z uwagi na wskazaną wyżej nieważność umowy, było to uzasadnione.

Ustawowe odsetki za opóźnienie od ww. kwot zasądzono na podstawie art. 481§1 i §2 k.c. oraz art. 455 k.c. W tym miejscu należy wskazać, że brak było podstaw do zasądzenia odsetek od kwot roszczenia głównego od dnia wniesienia pozwu, oraz w zakresie objętym modyfikacją powództwa w piśmie z dnia 28 marca 2023 roku – od dnia wniesienia tego pisma, albowiem na wskazane dni nie można było jeszcze uznać, by strona pozwana otrzymała wezwania do zapłaty w zakresie tych poszczególnych kwot i pozostawała wobec powoda w zwłoce. Nie można bowiem uznać, by to reklamacja z dnia 29 października 2019 roku stanowiła wezwanie do zapłaty, gdyż nie zawierała ona wyraźnego sformułowania wezwania do zapłaty tych konkretnych należności odpowiadających kwotom wskazanym w pozwie. W istocie dopiero odpis pozwu może stanowić takie wezwanie do zapłaty, a został on pozwanemu doręczony w dniu 31 grudnia 2019 roku, zaś odpowiedź na pozew została wniesiona w dniu 29 stycznia 2020 roku, a zatem należy uznać, że to w tym dniu najpóźniej strona pozwana mogła zapoznać się z jego treścią i ustosunkować się do niej w ten sposób, że powództwa nie uznała. Tym samym od dnia następnego, tj. od dnia 30 stycznia 2020 roku, pozwany pozostawał już w zwłoce i to od tego dnia należało zasądzić odsetki od kwot roszczenia głównego dochodzonych w pozwie. Podobnie ma się sprawa odnośnie kwot, o które rozszerzono powództwo w piśmie z dnia 28 marca 2023 roku – odpowiedź na to pismo datowana jest na dzień 15 maja 2023 roku, a zatem od dnia następnego, tj. 16 maja 2023 roku, należą się stosowne odsetki od kwot dochodzonych w ramach rozszerzonego powództwa. Jednocześnie oddaleniu podlegało powództwo dotyczące odsetek w większym niż zasądzono zakresie. Nadto, wobec uwzględnienia żądania głównego i ustalenia nieważności całej umowy kredytu, Sąd nie mógł orzekać w zakresie roszczeń ewentualnych zgłoszonych przez stronę powodową.

Sąd nie podzielił zgłoszonego przez stronę pozwaną zarzutu przedawnienia roszczenia dochodzonego przez powodów. W tym miejscu należy przywołać tezy Wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 9 lipca 2020 r. (sygn. C-698/18, „Legalis”), zgodnie z którą choć samo roszczenie o stwierdzenie nieważności nieuczciwego warunku w umowie zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem nie podlega przedawnieniu, to już sam termin na wytoczenie powództwa zmierzającego do powołania się na skutki restytucyjne tego stwierdzenia nieważności, jest ograniczony, z tym że nie może być mniej korzystny niż terminy dotyczące podobnych środków prawnych istniejących w prawie krajowym. Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego przedawnia się po upływie wynikającego z art. 118 k.c. terminu 6 lat na koniec roku kalendarzowego (10 lat co do roszczenia o zwrot świadczeń spełnionych przed dniem 9 lipca 2018 roku, zgodnie z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy – kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw). Termin przedawnienia roszczenia konsumenta o zwrot świadczeń spełnionych na podstawie umowy kredytu, która jest nieważna bądź zawiera niedozwolone postanowienia umowne, rozpoczyna bieg z dniem, w którym konsument dowiedział się (lub przy zachowaniu należytej staranności powinien był się dowiedzieć) o tym, że umowa jest nieważna lub że zawiera niedozwolone postanowienia umowne. W ocenie Sądu mogło to mieć miejsce najwcześniej w 2019 roku, w związku z wydaniem przełomowego w tym przedmiocie, wspomnianego wyżej orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 roku (C-260/18, K. D., J. D. przeciwko (...)). Wtedy to – jak się wydaje – kwestia abuzywności postanowień umownych dotyczących waloryzacji według kursów CHF została w dostateczny sposób rozstrzygnięta i nagłośniona w opinii publicznej. Wobec tego należy uznać, że to w tym roku rozpoczął się bieg terminu przedawnienia roszczenia kredytobiorcy o zapłatę, który nie upłynął jeszcze w dniu złożenia pozwu (tj. w dniu 3 grudnia 2019 roku). Tym samym roszczenie strony powodowej nie jest przedawnione.

Mając na uwadze przedstawione wyżej okoliczności i na podstawie powołanych przepisów, orzeczono jak w punktach I, II i IV sentencji wyroku.

Orzeczenie w przedmiocie kosztów procesu (punkt V) Sąd wydał na podstawie art. 98§1, §1¹ i §3 k.p.c. zw. z art. 100 k.p.c. uznając, że strona powodowa (powodów łączy w sprawie współuczestnictwo materialne) wygrała proces w przeważającej części, a zatem pozwany powinien ponieść całość poniesionych przez nią kosztów, na które składa się opłata od pozwu w wysokości 1.000 zł (zgodnie z art. 13a u.k.s.c.), dwie opłaty uzupełniające od rozszerzenia pozwu w wysokości łącznej 60 zł, wynagrodzenie profesjonalnego pełnomocnika będącego adwokatem w wysokości 5 400 zł (zgodnie z §2 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie), opłaty skarbowe od pełnomocnictwa w wysokości łącznej 34 zł oraz zaliczka na poczet wynagrodzenia biegłego w wysokości 2 000 zł (kwit – k. 388).

Orzeczenie w przedmiocie nakazania pobrania nieuiszczonych kosztów sądowych (punkt VI) Sąd wydał na podstawie art. 98§1 k.p.c. w zw. z art. 113 ust. 1 u.k.s.c. Na kwotę 2 471,65 zł złożyły się kwoty 975,60 zł (postanowienie – k. 439) oraz 1 496,05 zł (postanowienie – k. 473), poniesione tymczasowo przez Skarb Państwa tytułem pokrycia wynagrodzenia biegłego za sporządzenie opinii.